

Syntax I

Lingvistik 4 – Konstituenter och frasstruktur

Marcel Bollmann

Institutionen för datavetenskap (IDA)

Denna föreläsning

■ Vad är konstituenter?

- Konstituenttester

■ Vad är fraser?

- Huvudord
- Typer av fraser

■ Frastyper i detalj

- Nominalfras
- Verbfras
- Adjektiv- och adverbfras
- Prepositionsfras

■ Frasstrukturanalys

- Analysnivåer
- Kluriga fall

Vad är konstituenten?



Vad är konstituenten?

- En **konstituent** är ett ord eller en grupp ord som **fungerar som en enhet**.

morfem → ord → fras → sats

- Inom syntaktisk analys letar vi efter ord eller fraser som fungerar som en enhet **inom satsstrukturen**.

Påminnelse: Morfologisk analys

Mannen bet hunden.

- Morfologisk struktur:

<i>man</i>	→	<i>man</i> (rot) + <i>en</i> (böjningssuffix, bestämdhet)	→	<i>mannen</i>
<i>bita</i>	→	<i>bita</i> (rot) + (preteritum, oregelbunden form)	→	<i>bet</i>
<i>hund</i>	→	<i>hund</i> (rot) + <i>en</i> (böjningssuffix, bestämdhet)	→	<i>hunden</i>

[illegible]

Konstituenttester

- **Konstituenttester** kan användas för att identifiera vad som är en konstituent.

Tester vi kommer att titta på:

- 1 Ersättning
- 2 Frågeordsfrågor
- 3 Flyttning

Det finns många fler konstituenttester beroende på språk.

Ersättningstest

Den galne mannen med den vilda blicken bet den stackars hunden i torsdags.

Han bet den stackars hunden i torsdags. = den galne mannen med den vilda blicken

Den galne mannen med den vilda blicken bet den stackars hunden då. = i torsdags

Den galne mannen med den vilda blicken bet den i torsdags. = den stackars hunden

Den galne mannen med den vilda blicken gjorde det i torsdags. = bet den stackars hunden

Frågeordsfrågor

Den galne mannen med den vilda blicken bet den stackars hunden i torsdags.

Vem bet den stackars hunden i torsdags? = den galne mannen med den vilda blicken

När bet den galne mannen med den vilda blicken den stackars hunden? = i torsdags

Vad bet den galne mannen med den vilda blicken i torsdags? = den stackars hunden

Vad gjorde den galne mannen med den vilda blicken i torsdags? = bet den stackars hunden

Flyttningar

Den galne mannen med den vilda blicken bet den stackars hunden i torsdags.

Det var den galne mannen med den vilda blicken som bet den stackars hunden i torsdags.

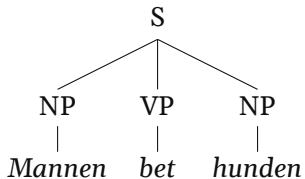
Det var i torsdags som den galne mannen med den vilda blicken bet den stackars hunden.

Det var den stackars hunden som den galne mannen med den vilda blicken bet i torsdags.

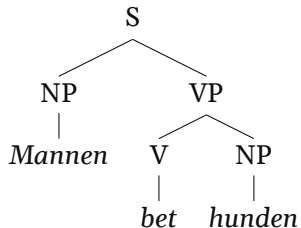
?? Det var bet den stackars hunden som den galne mannen med den vilda blicken (gjorde) i torsdags.

Verbfras i snäv och vid bemärkelse

- Verbfras i **snäv bemärkelse**:



- Verbfras i **vid bemärkelse**:



Vilka är konstituenterna?

- *Spåren leder mot den spanska solkusten.*
- *Jag har varit mycket stark.*
- *De övriga tre rödgrönrosa partierna planerar att stoppa förslaget.*

Vad är fraser?



Konstituenter och fraser

- **Konstituent** “fungerar som en enhet” i syntaktisk struktur.
 - Definieras genom ordgruppens **funktion** i satsen
- **Fraser** är grupperingar av ord som “hör samman med varandra.”
 - Definieras genom ordgruppens **form**

Den galne mannen med den vilda blicken bet den stackars hunden.
konstituent

Den galne mannen med den vilda blicken bet den stackars hunden.
fras fras

Frashuvudet

- **Huvudordet** är det “viktigaste” ordet i frasen.

Mannen bet hunden .
ho ho ho

Den galne mannen med den vilda blicken bet den stackars hunden .
ho ho ho

Frastyper

- **Typ av fras** beror på huvudordets ordklass.

ordklass (huvudord)	frastyp	förkortning
substantiv, pronomen	nominalfras	NP
verb	verbfras	VP
preposition	prepositionsfras	PP
adjektiv	adjektivfras	AdjP
adverb	adverbfras	AdvP

Exempel för fraser

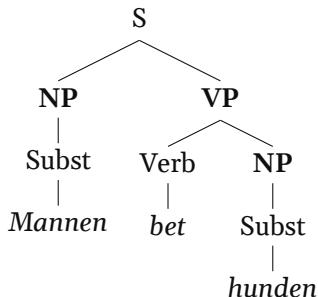
- I följande exempel är **huvudordet** alltid markerat:

frastyp	exempel
nominalfras	en jättestor <u>presenning</u>
verbfras	kan ha <u>präglat</u>
adjektivfras	lite <u>sur</u>
adverbfras	oerhört <u>mycket</u>
prepositionsfras	<u>från</u> medeltiden

↑
Obs!

Hierarkisk struktur

- **Frasstrukturgrammatik** är ett sätt att beskriva hur fraser kan kombineras för att bilda andra fraser eller satser.



Nominalfras



Vad kan en nominalfras (NP) innehålla?

	artikel/attribut	förbestämning	huvud	efterbestämning
Jag minns			honom	
			Peter	
	den där		flickan	med rött hår
	alla	fina varma	dagar	på landet
	en	bättre	historia	än den
	den	bästa	resan	som jag upplevt
	en	bra	resa	

Attribut av nominalfras

Framförställda attribut:

- Artiklar
- Bestämmarattribut
- Adjektivattribut
- Genitivattribut
- Måttsattribut

Efterställda attribut:

- Prepositionsattribut
- Satsattribut
- Adverbattribut
- Apposition

NP: Förbestämningar

- Artiklar

<u>en</u>	flicka
obest. art.	ho

<u>den</u>	röda	bilen
best. art.		ho

- Bestämmarattribut

<u>den där</u>	bilen
best. attr.	ho

<u>två</u>	brädor
best. attr.	ho

NP: Förbestämningar

- Adjektivattribut & genitivattribut

det väldigt stora havet
 adj attr. ho

Kalles bok
gen. attr. ho

min lilla vän
gen. attr. adj. attr. ho

- Måtsattribut

ett glas vin
måtsattr. ho

en meter tyg
måtsattr. ho

ett 30-tal färger
måtsattr. ho

NP: Efterbestämningar

- **Prepositionsattribut**

huset vid havet
ho prep attr.

tanken på att han skulle sitta ensam
ho prep. attr.

- **Adverbattribut**

mannen där
ho adv. attr.

vägen hem
ho adv. attr.

NP: Efterbestämningar

- **Satsattribut**

pojken som jag känner

ho satsattr.

frågan om vi skulle klara det

ho satsattr.

- **Apposition**

Lisa, sedan många år läkare på US

ho apposition

Verbfras



Vad kan en verbfras (VP) innehålla?

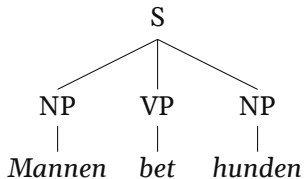
	hjälpverb		huvud
Skeppet			sjunker
		har	sjunkit
		hade	sjunkit
		kommer att	sjunka
	skulle	komma att	sjunka
	ska	ha	sjunkit
	skulle	ha	sjunkit
	kommer att	ha	sjunkit
	kan komma att	ha	sjunkit

Olika typer av analys av verb

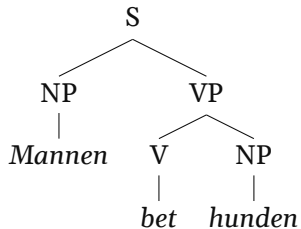
<i>Flickan</i>	<i>skulle</i>	<i>ha</i>	<i>kunnat</i>	<i>stanna</i>
	hjälpverb	hjälpverb	hjälpverb	huvudord
	finit	infinit	infinit	infinit

VP: Snäv och vid bemärkelse

- Verbfras i **snäv bemärkelse**:



- Verbfras i **vid bemärkelse**:

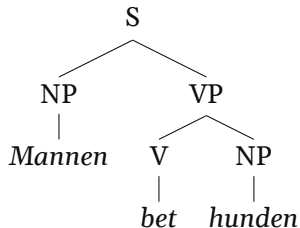
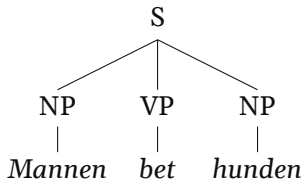


VP: Snäv och vid bemärkelse

- **Konstituenttester** ger argument för båda dessa analyser!

Vad bet mannen? = hunden

Vad gjorde mannen? = bet hunden



Adjektiv-, adverb- och prepositionsfras



Vad kan en adjektivfras (AdjP) innehålla?

	förbestämning	huvud	efterbestämning
Vädret var		behagligt	
	för	varmt	
	för	varmt	för att vara njutbart
	otroligt	kallt	
		bra	nog

AdjP: För- och efterbestämningar

- Förbestämningar

mycket	<u>stark</u>
gradadvl	ho
helt	<u>uttröttad</u>
gradadvl	ho

↑
- "gradadverbial"

- Efterbestämningar

<u>farlig</u>	för sin omgivning	
ho	bunden adverbial	
helt	<u>överlägsen</u>	sin bror
gradadvl	ho	efterställt objekt

Vad kan en adverbfras (AdvP) innehålla?

	förbestämning	huvud	efterbestämning
Jag pratade med honom		igår	
	ganska	ofta	
		nu	precis
	så	tydligt	jag kunde

Adverbfras

- Adverbfras kan ha adverb i sin **förbestämning**.

Doris sprang mycket snabbt
 gradadvl ho

 AdvP

- **Flera adverbfras** kan oberoende av varandra modifiera samma verb.

Doris har naturligtvis kanske inte kunnat springa snabbt
 AdvP AdvP AdvP

Vad kan en prepositionsfras (PP) innehålla?

	förbestämning	huvud	reaktion
Jag träffade henne		för	ett samtal
		vid	kiosken
		på	lördagen
	precis	på	lördagen
	strax	utanför	Linköping
		av	en händelse

Konstituenttester för prepositionsfras

Var tog den vägen?

- Den flög över taket.
- Den flög över.
- *Den flög taket.

Var ska jag göra av den?

- Lägg den i lådan.
- Lägg den i.
- *Lägg den lådan.

- Konstituenttester ger anledning till att anse **prepositionen som huvudet** av frasen.

Frasstrukturanalys

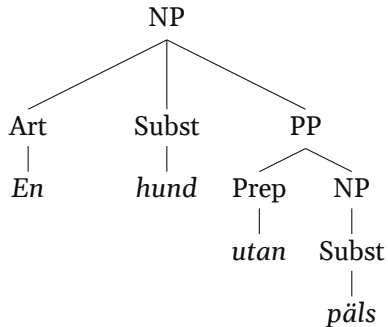
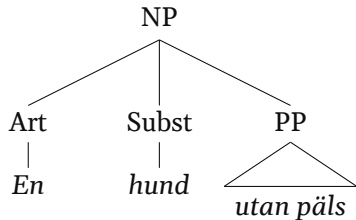


Frasstruktur i svenskan

AdvP: adverbfras AdjP: adjektivfras NP: nominalfras	förbestämning + huvud + efterbestämning
PP: prepositionsfras	förbestämning + huvud + rektion
VP: verbfras (snäv)	hjälpverb + huvud
VP: verbfras (vid)	hjälpverb + huvud + komplement

Analys på olika nivåer

- Vi kan analysera frasstrukturen på **olika detaljnivåer**.



Form och funktion

Funktion	artikel	huvudord	efterbestämning/prepositionsattribut
	<i>En</i>	<i>hund</i>	<i>utan päls</i>
Form	artikel	substantiv	prepositionsfras

Partikelverb

- **Partikel eller preposition?** Ordklass kan påverka frasanalysen.

Han tog **av** gröten (*från spisen*)
verb + partikel NP

Han **tog** av gröten (*för att smaka*)
verb PP

Diskontinuerliga fraser

- **Diskontinuerliga fraser** uppstår när vissa ord “flyttas bort” från sin fras.

Jag vill titta på den här klänningen genast!
prep + NP (reaktion)

Den här klänningen vill jag titta på genast!
NP (reaktion) prep

Vad vill du titta på?
pron prep

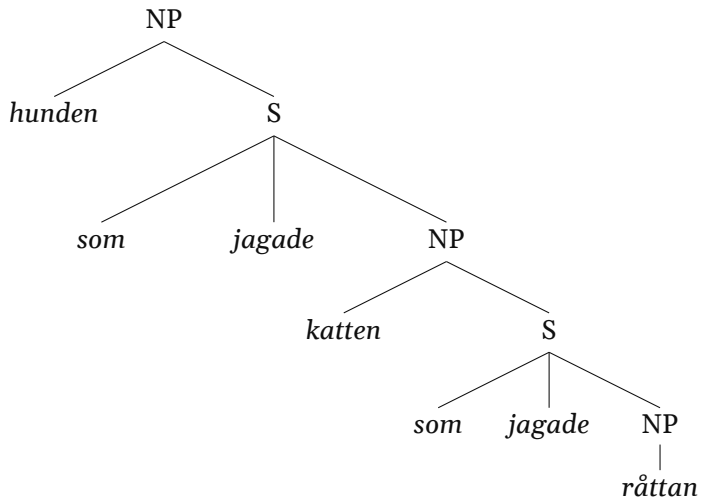
Diskontinuerliga fraser

- Diskontinuerliga **verbfras** finns vanligtvis i ja/nej-frågor:

Du har träffat honom.
hjälpverb + huvud

Har du inte träffat honom?
hjälpverb huvud

Rekursivitet



Analysuppgift

- *Polisen söker tre gärningsmän.*
- *Birgitta fick en liten svamp i citronträdets kruka.*
- *Alla byggare har plötsligt insjuknat.*

Nästa föreläsning

F5: Syntax II Satsdelar, huvud- och bisatser

Att läsa

- Josefsson, kapitel 7–8

